

Årsberetning for Frischsenteret 2001

*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Årsberetning 2001

1. Oversikt over året 2001

Det tredje driftsåret for Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning (Frischsenteret) var preget av fortsatt høy aktivitet. Det ble publisert 11 internasjonale tidsskriftartikler, 5 kapitler i internasjonale fagbøker, 12 norskspråklige artikler og bokkapitler, 10 memoranda fra Økonomisk institutt, 6 rapporter og arbeidsnotater i Frischsenterets serier og 9 i HEROs skriftserie. I tillegg ble det av ansatte ved Frischsenteret i forbindelse med samarbeidsprosjekter publisert 9 rapporter i serier fra andre institusjoner. Den omfattende internasjonale publiseringen er særlig tilfredsstillende

Norges forskningsråd finansierte 62 prosent av aktiviteten gjennom en rekke ulike programmer. Den høye andelen internasjonal finansiering (24 prosent) er gledelig og bidrar til å stimulere internasjonal kontakt. De resterende 14 prosent kom i det alt vesentlige fra departementer og direktorater.

Det ble utført i alt 19 årsverk hvorav 17,2 av forskere, stipendiater, vitenskapelige rådgivere, forskningsassistenter og studentassistenter. 1,8 årsverk ble utført administrativt og i støttefunksjoner. Styret vil framheve som svært verdifullt at vi gjennom prosjekter finansierte hele seks doktorgradsstipendiater, og at det i 2001 ble skrevet to hovedoppgaver med prosjektfinansiering.

Resultatet i 2001 ble 28 284 kr. Den økonomiske stillingen til Frischsenteret er god med en egenkapital ved utgangen av 2001 på 8 millioner kr. Utsiktene framover er fortsatt gode, idet det i mai 2002 allerede er avtalt prosjekter for 16 millioner kr. Forutsetningen for fortsatt drift er derfor til stede. Arbeidsmiljøet anses som godt. Det har ikke blitt rapportert om skader eller ulykker på arbeidsplassen. Det er registrert 51 sykedager i 2001. Virksomheten medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

2. Forskningstemaer

Arbeidsmarked

Studier av arbeidsmarkedsforhold var også i år 2001 et av Frischsenterets viktigste forskningsfelt. Grunnlaget for mye av forskningen på dette området er ved siden av den teoretiske kompetansen som er bygget opp gjennom mange år, registerbaserte paneldata på individnivå. På grunnlag av informasjon fra en rekke offentlige registre, mottatt fra Statistisk sentralbyrå, er det ved Frischsenteret bygget opp en database med anonymiserte data som gir grunnlag for mange ulike mikroøkonomiske analyser. Databasen blir løpende oppdatert og det er lagt ned en betydelig innsats for å klargjøre data for analyse.

Analyser av arbeidsledighetsforløp har gjort betydelige framskritt i løpet av 2001, dels pga. viktige metodiske gjennombrudd, og dels fordi man etter mange år med relativt tunge datainvesteringer har kommet over i en slags "høstningsfase". Det viktigste metodiske gjennombrudd bestod i at det i samarbeid med USIT (Universitetets senter for informasjonsteknologi) og NOTUR (The Norwegian High Performance Computing Consortium) ble utviklet skreddersydde dataprogrammer for ikke-parametrisk forløpsanalyse som gjorde det mulig å utnytte Frischsenterets datarikdom på en langt mer effektiv måte enn tidligere. Dette har i sin tur åpnet opp for analyser av nye faglige problemstillinger, og brakt oss til den internasjonale forskningsfronten hva angår registerbaserte forløpsanalyser.

Det viktigste siktemålet med dette arbeidet så langt har vært å identifisere to sentrale mekanismer knyttet til overganger fra arbeidsledighet til jobb: Effekten av dagpengenes størrelse og effekten av ledighetsforløpets varighet (såkalt varighetsavhengighet). For å kunne identifisere slike effekter er man avhengig av variasjon i kompensasjonsnivå og varighet som med stor grad av sikkerhet ikke er korrelert med individuelle (uobserverte) egenskaper. Slik variasjon er vanligvis umulig å skaffe til veie. Vi har tatt i bruk kilder til variasjon som er originale, og som vi mener har tilført litteraturen viktige metodiske bidrag, såvel som utvidet kunnskap om de to mekanismene vi forsøker å analysere. Effekten av dagpenge nivå blir identifisert ved hjelp av variasjon som forårsakes av "særegenheter" ved dagpengesystemet. Den viktigste av disse særegenhetene er at dagpengebeløpet – pga. rent administrative hensyn - beregnes på grunnlag av siste kalenderårs inntekter. Dette betyr at en og samme

jobbhistorie og inntekt kan gi opphav til helt ulike dagpengeytelser avhengig av i hvilken grad inntekten er konsentrert innenfor ett og samme kalenderår. Dette er en type variasjon som for det enkelte individ framstår som tilfeldig, og som således kan benyttes til å kartlegge kausale virkninger. Ved å raffinere dette poenget innenfor rammen av en økonometrisk modell har vi f.eks. funnet at en reduksjon i dagpengenivået med 10 prosent vil øke den månedlige sannsynligheten for å forlate arbeidsledighet med i gjennomsnitt 7 prosent (f.eks. fra 10 prosent til 10.7 prosent). Effekten er sterkere for menn enn for kvinner. Effekten på arbeidsledighetens varighet av en slik tenkt innstramning er dermed nokså moderat: Et forløp som ellers ville ha vart omlag 10 måneder blir i henhold til våre estimater i gjennomsnitt redusert med 3-4 uker for menn og 1-2 uker for kvinner.

Effekten av ledighetsforløpets varighet blir identifisert ved hjelp av konjunktur- og sesongvariasjoner i utstrømningsraten (mer generelt: lagget variasjon i modellens forklaringsvariabler). Her har vi trukket på ferske forskningsresultater fra den teoretiske identifikasjonslitteraturen, og vi er sannsynligvis de første til å sette ideene ut i praksis. Våre resultater tyder på at det gjennomgående er en negativ varighetsavhengighet i sannsynligheten for å komme seg ut av arbeidsledighet (dvs. at sannsynligheten faller med forløpets lengde), og at denne effekten er sterkere desto større arbeidskraftetterspørsel det er. Vi har også funnet at det er en markert økning i overgangsraten (på omlag 50 prosent) i de siste månedene før utløpet av dagpenger (etter den gamle 80-ukers-regelen). Dette er et nokså interessant funn, ettersom den tidligere begrensningen i dagpengeperioden ble praktisert meget "mildt", med vid unntaksadgang etterfulgt av nye 80 uker. Våre resultater tyder på at selv en meget "tøyelig" og mildt praktisert begrensning i dagpengeperioden har betydelig effekt på de lediges atferd.

Gjennom et samarbeidsprosjekt med kolleger i Danmark (CLS, Århus) og Sverige (SOFI, Stockholm) har vi også fått tilgang på registerdata for ledighetsforløp i disse landene. Spesielt de svenske dataene viste seg å kunne bearbeides på en måte som sikret stor grad av sammenlignbarhet mellom Norge og Sverige. Dette har vært utnyttet i en egen komparativ analyse, der hovedideen har vært å benytte ulikhetene mellom det norske- og det svenske dagpengesystemet til å identifisere kausale sammenhenger.

Hovedkonklusjonene bekrefter det vi har funnet på norske data. Spesielt har vi funnet at den relativt korte svenske dagpengeperioden (etterfulgt av et aktivitetskrav) har resultert i at svenske arbeidsledige i langt mindre grad enn norske arbeidsledige utsettes for negativ varighetsavhengighet. Det er også i Sverige en markert økning i utstrømningsraten fra ledighet i de siste månedene før dagpengene tar slutt, på tross av at dagpenger kan opprettholdes gjennom deltagelse i arbeidsmarkedstiltak.

Et hovedanliggende i arbeidet med økonometrisk analyse av ledighetsforløp har vært å utnytte datarikdommen til å pålegge minst mulig arbitrære restriksjoner knyttet til funksjonsform eller antagelse om bestemte statistiske fordelinger. Som følge av dette har vi estimert ulike faktorerers "bidrag" til endringer i observerte overgangsrater på en svært fleksibel og robust måte. Spesielt gjelder dette hvordan overgangsratene endrer seg over tid. Det viste seg tidlig i vårt arbeid at denne "tidskomponenten", med visse justeringer, hadde en interessant tolkning som et uttrykk for utviklingen i arbeidsmarkedets stramhet. Denne ideen ble forfulgt med tanke på utvikling av en ny "konjunkturindikator", som til forskjell fra eksisterende indikatorer (slik som arbeidsledighetsraten) kunne være fri for seleksjonsmekanismer, og dermed gi et raskere og riktigere bilde av den faktiske konjunkturutvikling. Mer generelt har vi utviklet en metode som kan dekomponere endringer i strømmer mellom ulike tilstander i en *aggregert komponent* (som skyldes at forholdene som hele populasjonen står overfor endrer seg, f.eks. etterspørselen etter arbeidskraft) og en *seleksjonskomponent* (som skyldes at populasjonens *sammensetning* endrer seg når de ytre forholdene endrer seg). Dette representerer således et viktig bindeledd mellom mikro- og makro økonometri. Det spesifikke arbeidet med utvikling av en ny konjunkturindikator blir for øvrig videreført også i 2003, i samarbeid med Aetat og Finansdepartementet.

I et samarbeidsprosjekt med ISF har vi studert effekter av arbeidsmarkedsoplæring (AMO) på deltakernes framtidige inntektsnivå. To problemstillinger har stått i fokus; I hvilken grad er individuelle effekter konjunkturavhengige? Overstiger den samlede inntektsgevinsten deltakerne oppnår kostnadene ved tiltaket? Med utgangspunkt i detaljerte registerdata for AMO-deltakere i perioden 1991-1996 har vi for en rekke kohorter av deltakere på ulike tidspunkt konstruert sammenlikningsgrupper av ikke-deltakere hvis

inntektshistorie representerer hva deltakerne ville oppnådd dersom de ikke hadde deltatt på kurs. Analysene viser at individuelle inntektseffekter er sterkere (svakere) i perioder og regioner med gode (dårlige) jobbmuligheter. Vi finner også at de samlede neddiskonterte inntektseffektene over de 5-6 første årene etter deltakelse overstiger de samfunnsøkonomiske kostnadene for de fleste grupper av deltakere.

Analysen av pensjonsspørsmål ble videreført i 2001 i et internasjonalt forskningssamarbeid, koordinert og finansiert av et forskningsinstitutt direkte underlagt den japanske regjeringen. Dette prosjektet ble avsluttet våren 2002. Av nye bidrag i 2002 er en sammenlikning av pensjonsatferd basert på italienske og norske mikrodata. De foreløpige resultatene tyder på at den benyttede modellstruktur gir en rimelig god representasjon av atferd både i Italia og i Norge, og at forskjellene i pensjoneringsandeler i stor grad skyldes regelverk og institusjonelle forhold. Dette og andre temaer omkring pensjonering, arbeides det videre med i 2002, i et flerårig prosjekt under Velferdsprogrammet i Norges forskningsråd.

Energi og miljø

Tradisjonelt har energimarkedene i Vest-Europa vært kjennetegnet ved en rekke markedsimperfeksjoner. I løpet av de siste 10-15 årene har imidlertid mange imperfeksjoner blitt bygget ned eller fjernet. Prosessen har dels blitt drevet på nasjonalt nivå, men EU har også tatt initiativet til å omforme regulerte nasjonale markeder til effektivt integrerte vest-europeiske markeder. Et milepæl for EU var vedtakene på slutten av 90-tallet om å etablere indre markeder for gass og elektrisitet.

Frischsenteret arbeider, sammen med SSB, med å kartlegge virkninger på energimarkedene i Vest-Europa av EUs omfattende liberaliseringsprogram. Analysene gjøres innenfor en økonomisk simuleringsmodell, som gir en detaljert beskrivelse av energimarkedene i Vest-Europa etter at en omfattende liberalisering har funnet sted. Modellen legger vekt på konkurransen mellom energivarer, spesielt at gass enten kan selges direkte eller brukes til produksjon av kraft, som i neste omgang konkurrerer med gass hos sluttbrukerne av energi. Videre er det tatt hensyn til at gass og kraft transporteres i (rør)ledninger, og at

elektrisitet produseres i Vest-Europa med mange ulike teknologier. Ved en full liberalisering gir modellkjøringene følgende hovedresultater:

- Prisen på kraft til sluttbrukerne blir omtrent halvert.
- Prisen på gass til sluttbrukerne faller med ca. 20 prosent.
- Produksjonen av kraft øker med nærmere 50 prosent.
- Hvis atomkraft ikke kan bygges ut, stiger markedsandelen til kullkraft betydelig (nærmer seg 50 prosent), mens markedsandelen til gasskraft øker moderat.
- Hvis atomkraft tillates å bygges ut, og alle lønnsomme investeringer i atomkraft gjennomføres, blir markedsandelen til atomkraft omtrent som før liberaliseringen (ca. en tredel). Markedsandelen til kullkraft og gasskraft øker svakt.
- Uten nye miljøskatter og kvoter fører liberaliseringen til at utslippet av CO₂ i Vest-Europa stiger med nærmere 20 prosent hvis atomkraft ikke kan bygges ut. Utslippet av CO₂ øker med nærmere 15 prosent hvis atomkraft bygges ut.

Resultatene avhenger av modellutformingen og forutsetningene. Spesielt vil framtidige teknologiendringer i kraftproduksjonen kunne gi andre resultater. Videre vil en eventuell iverksetting av Kyoto avtalen påvirke både priser og kvanta.

Frischsenteret har gjennomført et prosjekt om økonomisk modellering av moralske normer i samarbeid med Statistisk sentralbyrå. Arbeidet antar, som i nyklassisk konsumentteori, at konsumentene har preferanser for tradisjonelle varer og tjenester, men i tillegg antas det at de har preferanser for et selvbilde som moralsk ansvarlig person. Et slikt selvbilde kan ikke kjøpes i markedet, men konsumenten kan forbedre selvbildet ved å handle mest mulig i tråd med det han/hun selv mener er den moralsk sett ideelle handlingen. Det antas konsumentene evaluerer egne handlinger moralsk ved å stille seg spørsmål av typen: "Hva ville skjedd hvis alle gjorde som meg?" Svaret på dette spørsmålet avhenger av en rekke forhold, inkludert myndighetenes politikk.

En endring i politikken kan indirekte påvirke individets syn på hva som er hans/hennes eget moralske ansvar. Dette kan gi atferdsendringer som tilsynelatende er inkonsistente med tradisjonell økonomisk teori. Økonomiske insentiver til å delta på dugnad kan for eksempel i visse tilfeller redusere

oppmøtet: Hvis det innføres en straff for å la være å møte opp på dugnaden, kan konsumenten oppfatte at andre aktører tar ansvaret, f.eks. at arbeidet kan bli utført av kommersielle aktører. Da føler ikke aktøren at vedkommende har samme ansvar som tidligere, og aktøren kan derfor velge å la være å møte opp på dugnaden. Intervjudata støtter denne prediksjonen. Også innsamlede data om kildesorteringsatferd understøtter flere av de teoretiske prediksjonene fra prosjektet.

Frischsenteret har nylig avsluttet flere store prosjekter innenfor energi og miljø. I sluttfasen studerte en klimapolitikk med en annen vinkling enn tidligere, nemlig analyse av virkemiddelbruk på nasjonalt nivå hvis det ikke fins internasjonale klimaavtaler. Et viktig resultat er at uten internasjonale klimaavtaler kan det lett oppstå ineffektiviteter både nasjonalt og internasjonalt. Frischsenterets forskningsfokus er nå rettet mot nye prosjekter, spesielt samspillet mellom klimaavtaler, klimapolitikk og teknologisk fremgang. I ett prosjekt har en studert optimal virkemiddelbruk for å fremme utvikling av karbonfrie teknologier. Hovedresultatet fra dette prosjektet er at det er vanskelig å plukke ut teknologiske vinnere på forhånd. Dette taler for at man skal være svært forsiktig med å rette omfattende subsidier inn mot en bestemt CO₂-fri teknologi. Det er også vanskelig for myndighetene å forplikte seg til å gi samme finansielle støtte til alle rene teknologier med positive eksternaliteter. Dermed kan man risikere at andre CO₂-frie energikilder eller teknologier, som kan være potensielle vinnere på lengre sikt, får mindre spillerom enn de burde få. Bruk av CO₂-avgifter (eller auksjonering av CO₂-kvoter) virker nøytralt, og gir alle CO₂-frie energikilder bedre rammebetingelser på like vilkår.

Helseøkonomi

Forskningen ved Frischsenteret under Helseøkonomisk forskningsprogram ved Universitetet i Oslo (HERO) har dekket en rekke temaer under områdene finansiering og organisering av helsesektoren; etterspørselen etter helse, helsetjenester og helseforsikring; og prioritering og nyttekostnadsanalyser av helsetiltak. Prosjekter har tildels blitt gjennomført i samarbeid med de øvrige partene i HERO-programmet og med andre helseøkonomiske miljøer. Resultater fra prosjektene utgis primært i HEROs skriftserie.

I teoretiske arbeider har særlig forholdet mellom privat og offentlig produksjon av helsetjenester stått sentralt, bl.a. i samspill med helseforsikring og genetisk testing. Det er videre sett på prioriteringsregler for helsetjenester som tar hensyn til effekten på inntektstapet av dårlig helse, og til effekten av risikoaversjon. Etterspørselen etter helse er også modellert som adaptiv prosess, og det arbeides med modeller for å forklare røyking og andre avhengighetsforhold. Empiriske analyser er gjort bl.a. av produktivetsendringene i psykiatriske poliklinikker for barn og ungdom, der en finner en svak fremgang etter opptrappingsplanen for psykiatri.

I et eget prosjekt for Helsedepartementet finansiert utenom HERO ser en på muligheten for spesialiserings- eller samdriftsfordeler i produksjon av sykehustjenester. Foreløpige resultater tyder på samdriftsfordeler mellom kirurgiske og medisinske aktiviteter, men ingen signifikante kostnadsfordeler mellom elektiv virksomhet og øyeblikkelig hjelp. I 2001 ble det også startet et prosjekt for Bærum kommune som skal se på kvalitet og effektivitet i fysioterapitjenesten i Asker og Bærum. Mer informasjon om de enkelte prosjektene og publikasjonene finnes på HERO's egne websider, www.sv.uio.no/hero.

Effektivitet i offentlig sektor

Det er gjennom flere år bygget opp kompetanse på produktivetsmåling og metoder for styring og finansiering av virksomhet som ikke foregår i et vanlig marked. Aktiviteten på feltet under året 2001 dekket metodeutvikling såvel som anvendelser. Metodeutviklingen har dreid seg om hvordan kvalitetsvariable kan håndteres innenfor en spesiell type modell for effektivitetsundersøkelser basert på DEA-metoden. Den mest omfattende anvendelse har vært på et prosjekt om effektivitet og produktivitet for de statlige høyskolene. Dette prosjektet har vært utført i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet. Utgangspunktet for effektivitets- og produktivetsanalysen har vært å betrakte høyskolene som produsenter av tjenester. Tjenestene er utdanning av kandidater, forskning og utvikling, og formidling allment av innsikt og forskningsresultater den faglige stab sitter inne med. Ressursene høyskolene bruker, er arbeidskraft, bygninger og løpende driftsmateriell. Studentene spiller en aktiv rolle i produksjonsprosessen ved omfanget av sin egen studieinnsats. Effektivitet

bedømmes generelt ved hvor stor produksjon som oppnås for gitte ressurser, eller hvilken ressursinnsats man klarer seg med for gitt produksjon. For å sikre sammenliknbarhet er avdelingene ved høyskolene valgt som er enheter. Metoden går ut på å finne fram til hvilke avdelinger som representerer den beste praksis mht å produsere tjenester for en gitt ressursmengde. Vi har beregnet et effektivitetstall for hver avdeling for hvert av de fire årene (1996-1999) vi har data for. Et tall, f.eks. 0.7, sier hvor mye mindre ressurser avdelingen kunne klare å produsere de observerte tjenestene med hvis den var like effektiv som beste praksis. Produksjonen ved avdelingene er målt ved antall studenter (i gjennomsnitt over året) og antall forsknings- og utviklingsarbeider. Formidling har det ikke vært mulig å få data for. Ressursinnsatsen er målt ved årsverk utført av undervisningspersonell og administrativt ansatte. Bygninger er målt ved areal, og annen innsats er målt ved driftsutgifter fratrukket lønnskostnader og utgifter til drift og vedlikehold av bygninger.

Kvalitetsaspekter kan være av vesentlig betydning for hvordan effektiviteten bedømmes. En utdanning kan være mer eller mindre god, og det samme gjelder forskning. Studentene kan ha forskjellige forutsetninger for å oppnå gode resultater. Vi har ikke kunnet inkludere noen direkte kvalitetsvariable i analysen, men har testet noen kvalitetsaspekter i etterkant ved å se på samvariasjonen mellom disse og effektivitetstallet. En større andel studietid utenfor avdeling, større grupper studenter, mer undervisningstid per student og færre doktorgradsstipendiater går sammen med høyere effektivitet.

Effektivitetsforskjellene er betydelige. Samlet kunne ca 20% av ressursene vært spart hvis alle enheter var like effektive som beste praksis. Mulige kvalitetsforskjeller og politiske føringer på størrelse av den enkelte avdeling gjør at man ikke kan legge for stor vekt på et slikt samletall.

Et slående trekk er at det innenfor hver hovedtype avdeling (lærere, ingeniører, sykepleiere, etc.) er nesten like stor variasjon mellom de beste og enheter med laveste effektivitetstall som innenfor den totale fordeling. Ser vi på fordelingen på høyskoler så har over halvparten av høyskolene effektive avdelinger, men det er noen klare forskjeller når det gjelder fordelingen. Noen skoler har en betydelig jevnere fordeling blant sine avdelinger enn andre.

Produktivitetresultatene viser noen interessante trekk. Det var en svak positiv produktivitetsutvikling totalt i perioden 1996 - 1999, men med mange avdelinger med tilbakegang.

Utviklingsøkonomi

Prosjektet Liberalisering, fattigdom og omfordeling har som formål å studere omfordeling som et virkemiddel for å oppnå økonomisk vekst og utvikling i fattige land. Spesiell oppmerksomhet er viet utslagene av sosial konflikt som opptøyer, opprør, vold og kriminalitet. Forskningen konsentrerer seg om samfunn med høy grad av ulikhet i inntekter, rettigheter, eiendom og innflytelse. Viktige eksempler er land i Øst-Europa og i det sørlige Afrika. Målet er å utvikle nye teoretiske tilnæringsmåter kombinert med sammenlignende empiriske studier. I 2001 har arbeidet blant annet konsentrert seg om følgende spørsmål.

Hvilke konsekvenser har privatisering av sikkerhetstjenester i fattige land for folks velferd og for den økonomiske aktiviteten? I Russland har fremveksten av privat beskyttelse ført til nedgang i kriminaliteten. De private sikkerhetsselskapene har derfor tilsynelatende bidratt til å løse et viktig samfunnsproblem ved å tre inn der staten har sviktet. Dette er imidlertid ikke hele sannheten. Privatiseringen av voldsapparatet har også konsekvenser som kan være svært skadelige. I flere tilfeller etablerte kriminelle grupper egne sikkerhetsselskaper. Når beskyttelsesindustrien og de kriminelle gruppene rekrutterer fra den samme voldelige ekspertisen, inngår sikkerhetsselskapene i en markedsbasert utpresning. Det oppstår lett en uorganisert arbeidsdeling mellom voldsentreprenører, der ofrene må betale som om utpresningen var organisert. I en ordinær utpresningssituasjon betaler offeret for å unngå den skade som utpresseren selv truer med. Under markedsbasert utpresning betaler offeret for å unngå den skade som konkurrerende voldsentreprenører truer med. En slik form for markedsbasert utpresning er ikke bare et russisk fenomen. Lignende situasjoner kan oppstå i alle land der staten ikke er i stand til å sikre innbyggerne. I Afghanistan er hovedaktørene krigsherrer - plyndrere og beskyttere i samme person. Landet har lenge vært herjet av slike krigsherrer som bør betraktes som voldsentreprenører motivert av egen vinning.

Hvordan er sammenhengen mellom rikdom på naturressurser og økonomisk utvikling? Afrika har mange land som er enormt rike på

naturressurser men som har en katastrofal økonomisk utvikling. Disse landene, som for eksempel Angola, Kongo, Sierra Leone, er samtidig preget av voldelige konflikter og ustabilitet. Også i verden som helhet ser det ut til å være slik at land rike på resurser har en svak økonomisk utvikling (Norge er i dette bildet et hederlig unntak). Hva skyldes denne paradoksale sammenhengen? Vi har arbeidet ut fra en hypotese om at rike ressurser trekker entreprenører og andre produktive ressurser vekk fra produksjon og over i en uproduktiv kamp, med krig som et yterpunkt, om ressursavkastningen. En vil vente at en slik uproduktiv kamp er sterkest der institusjonene er svake. En empirisk analyse bekrefter disse hypotesene. I land med robuste institusjoner gir økede naturressurser høyere inntekten mens i land med svake institusjoner er store naturressurser til hinder for økonomisk utvikling.

3. Publisering og formidling

I 2001 ble det i tilknytning til prosjekter utgitt 11 artikler i internasjonale tidsskrifter, 5 kapitler i internasjonale fagbøker, 12 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker. Frischsenteret har egne rapportserier med i alt 6 utgivelser i 2001. Memorandumserien ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, utgis i samarbeid med Frischsenteret og 10 av disse publikasjonene inngikk i prosjekter ved Frischsenteret i 2001. 9 arbeider ble utgitt i publikasjonsserier ved andre institusjoner. En samlet oversikt over publikasjonene finnes på web-sidene, www.frisch.uio.no og er gjengitt i vedlegget til denne årsberetningen. Prosjektmedarbeiderne holdt i alt 69 innlegg på faglige konferanser og seminarer.

Det ble i alt holdt 19 brukerrettede foredrag på ulike seminarer og konferanser.

I 2001 var det mer enn 30 oppslag i massemedia i forbindelse med prosjektresultater.

4. Utdanning

Ved siden av forskningen er den høyest prioriterte oppgaven ved Frischsenteret å bidra til den utdanning i samfunnsøkonomi som gis ved Universitetet i Oslo. I tråd med dette har vi hvert år hatt hovedfagsstudenter, men antallet varierer noe

fra år til år. I 2001 skrev to studenter hovedoppgave på prosjekter ved Frischsenteret. Videre var det i 2001 hele seks doktorgradsstudenter, tre på arbeidsmarkedsprosjekter, to på helseøkonomiprogrammet og en på miljøprosjekter. To av stipendiatene sluttet i løpet av 2001. Den ene avbrøt sitt studium, den andre gikk over i ny stilling etter endt periode, men har forhåpninger om å kunne fullføre.

Fem av forskerne (og to stipendiater) var sensorer ved eksamen ved Økonomisk institutt.

5. Nettverk

I tillegg til det utstrakte samarbeidet med Økonomisk institutt hadde Frischsenteret i 2001 prosjektsamarbeid med forskere ved det Juridiske og det Medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo, Handelshøyskolen BI, Institutt for samfunnsforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet, Statistisk sentralbyrå, Handelshøyskolen i Århus, Stockholms universitet, Universitetet i Gøteborg, Åbo Akademi, University of Warwick (England), Universitetet i Torino (Italia), Kansas State University (USA), The Pennsylvania State University (USA), University of Colorado at Boulder (USA) og Northwestern University (USA). Gjennom et prosjekt finansiert av den japanske regjeringen er Frischsenteret med i ett nettverk med 15 framstående økonomiske fagmiljøer, blant dem Brookings Institution og Wharton Business School (USA), CESifo (Tyskland), IIASA (Østerrike), CEPR (England), University of New South Wales (Australia) og University of Tokyo.

6. Økonomi og finansiering

Omsetningen i 2001 økte litt til 15,3 millioner kr fra 15 millioner i 2000. Resultatet gikk ned fra 791 721 kr til 28 284 kr, hovedsakelig på grunn av avslag på planlagte prosjekter hvor kostnadene ikke fullt ut kunne reduseres tilsvarende, og oppstartkostnader ved utvidelse av forskerstaben. Frischsenteret har ingen basisfinansiering og Forskningsrådet sto i 2001 for 62 prosent av omsetningen, med hovedvekten fra programmene "Sysselsetting og arbeidsmarked", "Kompetanse, utdanning og verdiskaping", "Velferdsprogrammet",

SAMSTEMT, "Helsetjenester og helseøkonomi" og "Offentlig sektor i endring". 24 prosent av finansieringen kom fra internasjonale kilder, hvorav omkring halvparten fra nordiske kilder og halvparten fra et internasjonal prosjekt finansiert av den japanske regjeringen. De resterende 14 prosent kom fra innenlandske oppdragsgivere, hovedsakelig fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Skattedirektoratet.

7. Organisasjon og medarbeidere

Frischsenteret er en uavhengig stiftelse med råd og styre hvis medlemmer er oppnevnt av Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og de ansatte. Forskningssjefen har den daglige ledelsen. Frischsenteret har en samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo, samarbeider nært med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo, og holder til i Forskningsparken i Gaustadbekkdalen.

Frischsenteret utvidet i 2001 staben til 8 forskere, 6 stipendiater, 16 vitenskapelige rådgivere og 4 andre assosierte vitenskapelige medarbeidere, hvorav 14 ved Økonomisk institutt. Administrasjonen besto av en forskningssjef og en sekretær. Alle forskerne har doktorgrad og den gjennomsnittlige erfaringen fra anvendt forskning er 7,4 år.

Forskningssjef: Erik Hernæs

Administrasjonssekretær: Gry Nystrøm

Forskere: Bernt Bratsberg, Rolf Golombek, Sverre Kittelsen, Snorre Kverndokk, Halvor Mehlum, Karine Nyborg, Knut Røed, Oddbjørn Raaum

Vitenskapelig assosierte: Professor Geir Asheim, Stipendiat Christian Brinch, Research Fellow Sheetal Chand, Professor Erling Eide, Professor Nils-Henrik M. von der Fehr, Professor Finn R. Førsum, Førsteamanuensis Harald Goldstein, Professor Michael Hoel, Førsteamanuensis Tor Iversen, Professor Karl O. Moene, Reader Robin Naylor, Professor Tore Nilssen, Førsteamanuensis

Tone Ognedal, Forsker Jon Rogstad, Professor Jon Strand, Professor Steinar Strøm, Professor Jon Vislie, Professor Michael Wallerstein, Stipendiat Zhiyang Jia, Forsker Rolf Aaberge

Doktorgradsstipendiater: Fredrik Haugen, Ole Jørgen Røgeberg, Erik Magnus Sæther, Ove Wolfgang, Tao Zhang, Tom Erik Aabø

Forskningsassistenter: Dag F. Edvardsen, Morten Nordberg, Erik Sørensen

Studentassistenter: Ingvild Almås, Taryn Ann Galloway, Christer Af Geijerstam, Wiljar Hansen, Øystein Jørgensen, Gisle Natvik, Lars Raaum, Elisabeth Ugreninov, Lars Westlie

Medlemmene av rådet er: Professor Steinar Strøm (leder), Professor Erling Eide, Professor Nils-Henrik M. von der Fehr, Førsteamanuensis Harald Goldstein, Forsker Snorre Kverndokk, Avdelingsdirektør Ola Ribe, Forsker Ingvild Svendsen, Ekspedisjonssjef Sigurd Tveitereid

Medlemmene av styret er: Professor Finn R. Førstund (leder), Professor Olav Bjerkholt, Professor Michael Hoel, Konserndirektør Sverre Munck, Forsker Oddbjørn Raaum og seniorrådgiver Gunvor Strømsheim.

8. Utsikter framover

Det er i april 2002 kontraktsfestet prosjekter for et like stort beløp som omsetningen i 2001. Det er videre kontraktsfestet prosjekter for omkring 9,5 millioner kr for 2003 og søkt ytterligere 3 millioner. Det planlegges ytterligere søknader, blant annet til programmet KUNI (Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken) i Norges forskningsråd.

Mulighetene for fortsatt finansiering av det aktivitetsnivået vi nå har vurderes som gode, men vi planlegger ingen økning av forskerstaben.

Oslo, 26.04.2002

Styret i *Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning*

Steinar Strøm (styreleder)

Olav Bjerkholt

Rolf Golombek

Sverre Munck

Atle Seierstad

Gunvor Strømsheim

Erik Hernæs (daglig leder)

Publikasjoner og øvrig formidling i 2001

Oversikt over publikasjoner og foredrag

Type	Antall	Forfatter(e) med hovedstilling ved Frischsenteret	Rådgivere
Internasjonale tidsskriftartikler	11	6	5
Internasjonale bokkapitler	5	3	2
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	12	7	5
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo	10	7	3
HERO skriftserie	9	3	6
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret	6	4	2
Rapporter fra andre institusjoner	9	5	4
Faglige og brukerrettede foredrag	88	41	47
Populære framstillinger	30	15	15

1. Tidsskriftartikler og bokkapitler

1.1. Internasjonale tidsskriftartikler

Berg, E., Boug, P. og Kverndokk S. Norwegian Gas Sales and the Impacts on European CO₂ Emissions, *Energy Economics*, vol. 23, no. 4, 427-456.

Halsteinli, V., Magnussen, J. og Kittelsen S.A.C. Scale, efficiency and organization in Norwegian psychiatric outpatient clinics for children, *Journal of Mental Health Policy and Economics*, 4 (2), 79-90.

Hoel, M. og Karp, L. Taxes and quotas for a stock pollutant under multiplicative uncertainty, *Journal of Public Economics* 82, 91-114.

Hernæs, E. Fewer in Numbers but Harder to Employ: Incidence and Duration of Unemployment in an Economic Upswing, *Scandinavian Journal of Economics* vol 103 no 4, 585-597.

Raaum, O. og Torp, H. Labour Market Training in Norway - Effects on Earnings *Labour Economics*, Volume 8(6).

Mehlum, H. Speed of adjustment and self-fulfilling failure of economic reform *Journal of International Economics* 53, 149-167.

Mehlum, H. Capital accumulation, unemployment and self-fulfilling failure of economic reform *Journal of Development Economics* 65, 291-306.

Moene, K.O. og Wallerstein, M. Inequality, Social Insurance and Redistribution – *American Political Science Review*, 01.

Moene, K.O. Implications of ethnic diversity (comments on Paul Collier), *Economic Policy*, 04.

Moene, K.O. Would you like to shrink the welfare state? (comments on Boeri, Borsch-Supan and Tabellini) *Economic Policy*, 04.

Aaberge, R. Axiomatic Characterization of the Gini Coefficient and Lorenz Curve Orderings", *Journal of Economic Theory*, 101, 115-132.

1.2. Internasjonale bokkapitler

Golombek, R. and A. Raknerud: "Environmental regulations and manufacturing employment: A study on Norwegian data" i A. Ulph (red.): *Environmental Policy, International Agreements, and International Trade*, Oxford University Press.

Hoel, M. Efficient Climate Policy in the Presence of Free Riders, i A. Ulph (ed.): *Environmental Policy, International Agreements, and International Trade*, Oxford University Press. (OBS tidligere utgitt i *Journal of Environmental Economics and Management* 27 (3), 259-274, November 1994).

Hoel, M., Golombek, R. og Hagem, C. Efficient incomplete international climate agreements i A. Ulph (ed.): *Environmental Policy, International Agreements, and International Trade*, Oxford University Press. (tidligere utgitt i *Resource and Energy Economics* 17, 25-46, 1995).

Hoel, M. International trade and the environment: How to handle carbon leakage, in *Frontiers of Environmental Economics*, Folmer, Gabel, Gerkin and Rose, eds, Edward Elgar.

Hourcade, J.-C., Shukla P.R., Kverndokk, S. m.fl. Global, Regional, and National Costs and Ancillary Benefits of Mitigation, kapittel 8 i *Climate Change 2001: Mitigation. Contribution of Working Group III to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)*, Cambridge University Press, 499-559.

1.3. Norske tidsskriftartikler og bokkapitler

Aune, F., Golombek, R., Kittelsen, S. A. C. og Rosendahl, K.E. Klimavirkninger av norsk gasskraftproduksjon i Røvik, A. Ø. (red.): Energi og miljø ved et tidsskille samfunnsfaglige perspektiver fra forskningsprogrammet SAMRAM. Norges forskningsråd.

Hagen, T. P., Iversen, T. og Magnussen, J. Finansieringsordninger for de statlige helseforetakene, *Økonomisk Forum* No. 4, 7-12.

Iversen, T. og Kopperud, G.S. De ventendes helse, *Tidsskrift for Den norske lægeforening* 121, 2256-60.

Kittelsen, S.A.C. og Førsum, F.R. Empiriske forskningsresultater om effektivitet i offentlig tjenesteproduksjon, *Økonomisk forum*, No. 6, 22-29.

Kverndokk, S. og Lorentsen, L. Hva koster det verden å kutte utslippene? *Cicerone*, 2, 16-18.

Kverndokk, S. og Lorentsen L. Ny hovedrapport fra FNs Klimapanel: Mer enn naturvitenskap, *Økonomisk Forum*, No. 3, 6-11.

Røed, K. Hvor stramt er arbeidsmarkedet? Et forslag til en ny konjunkturindikator. *Økonomisk forum*, No. 3, 25-32.

Røed, K. og Nordberg, M. Bør staten subsidiere permitteringer? En økonometrisk analyse av et "naturlig eksperiment" i Norge. *Søkelys på arbeidsmarkedet*, Vol. 18.

Strøm, S. Langtidsprogrammet 2002-2005, *Økonomisk Forum*, No. 5; 55(4):30-33.

Strøm, S. Overføringene – treffer de riktig? *Horisont*, NHO, 03; 2 (1):18-31.

Strøm, S. Alternative skatter – LOTTO for eksempel, *Horisont*, NHO, 02;98-109.

Sæther, E.M. Offentlig kjøp av private helsetjenester. Aktuell kommentar - *Økonomisk forum*, No. 4.

2. Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitet i Oslo

Bjørnson B.B., Nymoen, R. og Røed, K. Wage coordination and unemployment dynamics in Norway and Sweden, No. 11.

Røed, K. og Nordberg, M. Temporary Layoffs and the Duration of Unemployment, No. 12.

Aune, F.R., Golombek, R., Kittelsen, S.A.C. og Rosendahl, K.E. Liberalising the Energy Markets of Western Europe- A Computable Equilibrium Model Approach, No. 14.

Hoel, M. Domestic inefficiencies caused by transboundary pollution problems when there is no international coordination of environmental policies, No. 17.

Hoel, M. Allocating greenhouse gas emissions among countries with mobile populations, No. 20.

Kittelsen, S.A.C, Kjæserud, G.G. og Kvamme, O.J. Errors in Survey Based Quality Evaluation Variables in Efficiency Models of Primary Care Physicians. No. 24.

Kverndokk, S., Rosendahl, K.E. og Rutherford, T.F. Climate policies and induced technological change: Which to choose the carrot or the stick? No. 26.

Ognedal, T. Should the standard of evidence be lowered to reduce crime? No. 32.

Brinch, C., Hernæs, E. og Strøm, S. Labour Supply Effects of an Early Retirement Programme, No. 33.

Raaum, O. Salvanes, K.G. og Sørensen, E.Ø. The Neighbourhood is not what it used to be: Equalisation of opportunity across families and communities in Norway? No. 36.

3. Frischsenterets rapporter og arbeidsnotater

Åserud, Remy. Analyse av inntektsfordeling og inntektsulikhet basert på registerdata. En kartlegging av muligheter og begrensninger, Rapport nr. 1.

Aune, Finn Roar, Rolf Golombek, Sverre A.C. Kittelsen, Knut Einar Rosendahl. Miljøvirkninger av norsk eksport av gass og gasskraft, Rapport nr. 2.

Edvardsen, Dag Fjeld, Finn R. Førsum. De statlige høyskolene som produsenter: Ressursbruk og resultater 1994-1999, Rapport nr. 3.

Edvardsen, Kåre N. Ragnar Frisch: An annotated bibliography, Rapport nr. 4.

Geijerstam, Christer Af. Tidlig arbeidsledighet og marginalisering, Rapport nr. 5.

Aune, Finn Roar, Rolf Golombek, Sverre A.C. Kittelsen, Knut Einar Rosendahl, Ove Wolfgang. LIBEMOD - LIBeralisation MODel for the European Energy Markets: A Technical Description, Arbeidsnotat nr. 1.

4. HERO skriftserie

Asheim, G., Emblem, A.W. og Nilssen, T. Health Insurance: Treatment vs. Compensation, No. 1.

Dalen, D.M., Moen, E.R. og Riis, C. Politicians and soft budget constraints, No. 2.

Dalen, D.M., Moen, E.R. og Riis, C. Designing Competition in Health Care Markets, No. 3.

Vislie, J. Incentive Contracts for Public Health Care Provision under Adverse Selection and Moral Hazard, No. 6.

Gjerde, J., Grepperud, S. og Kverndokk, S. On adaptation, life-extension possibilities and the demand for health, No. 7.

Halsteinli, V., Magnussen, J. og Kittelsen, S.A.C. Scale, efficiency and organization in Norwegian psychiatric outpatient clinics for children, No. 8.

Hoel, M. Efficient use of health care resources: The interaction between improved health and reduced health related income loss, No. 9.

Hoel, M. Allocating health care resources when people are risk averse with respect to life time, No. 10.

Kittelsen, S.A.C., Kjæserud, G.G. og Kvamme, O.J. Errors in Survey Based Quality Evaluation Variables in Efficiency Models of Primary Care Physicians, No. 12.

5. Rapporter/notater fra andre institusjoner

Eide, E. Rank dependent expected utility models of tax evasion. Working Paper No. 27, International Centre for Economic Research, Torino.

Førsund, F.R. Categorical variables in DEA, ICER Working Papers, 05 (6);18.

Hernæs, E., Zhiyang, J. og Strøm, S. Retirement in Non-cooperative and Cooperative Families, CESifo Working Paper No. 476.

Strøm, S., Brinch, C. og Hernæs, E. Labour supply effects of an early retirement programme – CESifo, 4 (463). University of Munich, Germany.

Hoel, M. og Sæther, E.M. Public health care with waiting time: the role of supplementary private health care. CESifo Working Paper No. 562. IFO Institute, Munich.

Raaum, O. Salvanes, K.G. og Sørensen, E.Ø. The Neighbourhood is not what it used to be: Equalisation of opportunity across families and communities in Norway? Discussion Paper, No. 36, desember, Norges Handelshøgskole.

Aaberge, R. Equality of Opportunity versus Equality of Outcome in Alaysing Optimal Income Taxation: Empirical Evidence based on Italian Data (Joint with Ugo Colombino and John E. Roemer), DP No. 307, Statistics Norway.

Aaberge, R. Do More Equal Slices Shrink the Cake? An Empirical Evaluation of Tax-Transfer Reform Proposals in Italy (med Ugo Colombino og Steinar Strøm), Working Paper No. 21, CHILD, Torino.

Zhang, T. Oversettelse til kinesisk version av Economists' Mathematical Manual, av Sydsæter, K., Strøm, A., og Berck, P. Fudan Press, Shanghai, China.

6. Faglige foredrag

Eide, E. Oversikt over forskning om skatteunndragelser og svart arbeid
Åsgårdstrand mai, Skatteforum, Norges forskningsråd.

Førsund, F.R. Effektivitet I Pleie- og omsorgssektoren, 15. februar.

Førsund, F.R. D.F. Nordic Open: serving over the net, 28. mai.

Førsund, F.R. og Edvardsen, D.F. International benchmarking of electric utilities –
Nordic electricity regulators' workshop, 29. september.

Førsund, F.R. og Zanola, R. Selling Picasso Paintings: the efficiency of auction houses --
7 European workshop on efficiency and productivity Oviedo, Spania, 6. september.

Førsund, F.R. og Hjalmarsson, L. Are all scales optimal in DEA? VII European
workshop on efficiency and productivity, Oviedo, Spania, 7. september.

Førsund, F.R. og Zanola, R. Selling Picasso; the efficiency of auction houses, VII
European workshop on efficiency and productivity, Oviedo, Spania, 22. september.

Førsund, F.R. og Hjalmarsson, L. Optimal scale in DEA, VII European workshop on
efficiency and productivity, Oviedo, Spania, 23. september.

Førsund, F.R. Efficiency and productivity studies of the public sector, Dipartimento di
Scienze Economiche e Finanziarie Università di Torino, 13. november.

Førsund, F.R. Environmental economics, Sino Norwegian Workshop Fudan University
Shanghai, 8. november.

Golombek, R. Forskningsutfordringer knyttet til vurderinger av alternative anvendelser av gass, Den tredje Nasjonale Konferansen om klimaforskning, Oslo Plaza, 30. mars.

Golombek, R. Miljøvirkninger av norsk eksport av gass og gasskraft. SAMRAMs avslutningskonferanse, Hankø Fjordhotell, 7.-8. juni.

Golombek, R. Do Voluntary Agreements Lead to Cost Efficiency? European Association of Environmental and Resource Economists, Southampton, 28.-30. juni.

Hagen, T.P., Iversen, T. og Magnussen, M. The effect of activity based financing on hospital efficiency, Health Economics Workshop, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona 26.-27. januar.

Hoel, M. Population Mobility and Transboundary Environmental Problems på internt seminar (ØI) på Geilo, januar.

Hoel, M. Public health care with waiting time: the role of supplementary private health care på IHEA konferanse York, juli.

Hoel, M. Population Mobility and Transboundary Environmental Problems på 6th Occasional California Workshop on Environmental and Resource Economics, University of California, Santa Barbara, 26.-27. oktober.

Hernæs, E. Retirement in non-cooperative and cooperative families, European Society for Population Economics, Athen, juni.

Hernæs, E. Osaka, Lessons from Norwegian Pension Reforms, mars, Economic and Social Research Institute, Government of Japan.

Hernæs, E. Tokyo, Lessons from Norwegian Pension Reforms, august, Economic and Social Research Institute, Government of Japan.

Iversen, T. The capitation reform in general medicine in Norway - main features and some results from a trial that preceded the reform, Health Economics Workshop, University of California, Berkeley, 27.-28. februar.

Iversen, T. The effect of patient shortage on general practitioners' future income and list of patients, Paper presentert ved 3rd World Conference of the International Health Economics Association, York 22.-25. august.

Iversen, T. og Kopperud, G. S. Determinants of use of specialist health care in Norway, 22nd Nordic Health Economists' Study Group Meeting, Odense, 24.-25. august.

Iversen, T. Langsiktig tilpasning av pasientlister og praksisinntekter i en fastlegeordning erfaringer fra fastlegeforsøket, innledning på HERO-seminar 22. mai.

Iversen, T. Avlønningsordninger og pasientknapphet i allmennlegetjenesten, seminar i Forskningsavdelingen, Statistisk Sentralbyrå 5. novmeber.

Kittelsen, S.A.C., Kjæserud, G.G. og Kvamme O.J. Nasjonale forskermøte for samfunnsøkonomer Errors in Survey Based Quality Evaluation Variables in Efficiency Models of Primary Care Physicians, Høgskolen i Telemark, Bø i Telemark, januar.

Kittelsen, S.A.C. Kjæserud, G.G. og Kvamme O.J. CODE Workshop on Health Economics, Errors in Survey Based Quality Evaluation Variables in Efficiency Models of Primary Care Physicians, CODE, Universitat Autònoma de Barcelona, Spania, januar.

Kittelsen, S.A.C., Kjæserud, G.G., og Kvamme, O.J. Health Care Reform Meeting Errors in Survey Based Quality Evaluation Variables in Efficiency Models of Primary Care Physicians, University of California, Berkeley, California, USA, februar.

Kittelsen, S.A.C. Halsteinli, V. og Magnussen, J. 3rd International Health Economics Conference, Scale, efficiency and organization in Norwegian psychiatric outpatient clinics for children, University of York, Storbritannia, juli.

Kittelsen, S.A.C., Halsteinli, V. og Magnussen, J. 22nd Nordic Health Economists' Study Group Meeting Scale, efficiency and organization in Norwegian psychiatric outpatient clinics for children, University of Southern Denmark, Odense, Danmark, august.

Kittelsen, S.A.C. 7th European Workshop on Efficiency and Productivity Analysis, Halsteinli, Vidar, Jon Magnussen, Sverre A.C. Kittelsen: Scale, efficiency and organization in Norwegian psychiatric outpatient clinics for children, University of Oviedo, Spania, september.

Kverndokk, S. The demand for health: The role of adaptation and an uncertain lifetime, Nasjonalt forskermøte, Bø, 8. januar.

Kverndokk, S. On adaptation, life-extension possibilities and the demand for health, Workshop on Health Economics, Oslo, 18.-19. juni.

Kverndokk, S. Climate policies and induced technological change: Which to choose, the carrot or the stick?, European Association for Environmental and Resource Economists (EAERE), Southampton, 30. juni.

Kverndokk, S. On adaptation, life-extension possibilities and the demand for health, NHESGM, Odense, 24.-25. august.

Mehlum, H. Predator or Prey, St.Petersburg meeting, juni.

Moene, K.O. Bargaining rights and Labour Standards, IC-EGDI's conference on International Labour Standards-Issues, Theories and Policy Options, Stockholm, 24. august.

Rogeberg, O.J. Foredrag på seminaret for doktorgradsstudenter ved Økonomisk Institutt, “What is a Rational Addiction, and how do we know it is rational?”

Rogeberg, O.J. Rational Addiction and the Analysis of Preferences, Posterpresentasjon på den internasjonale Helseøkonomikonferansen i York..

Rogeberg, O.J. Beckerian Preferences and Elsterian Criticism. Foredrag på den nordiske Helseøkonomikonferansen i Odense..

Røed, K. Early Retirement and Economic Incentives, The Second International Forum on the Collaboration projects, Tokyo, 19. mars.

Røed, K. Hvor stramt er arbeidsmarkedet? Forskningsseminar i Forskningsavdelingen, SSB, 5. april.

Røed, K. En ny konjunkturindikator. Lunsjseminar i Norges Bank, 16. mai.

Røed, K. Early Retirement and Economic Incentives Evidence from Norway. Presentasjon på arbeidsmarkedsseminar i Trondheim, 8. juni.

Røed, K. Does Unemployment Compensation Affect Unemployment Duration? Forskningsrådets programkonferanse i Oslo, 18. oktober.

Røed, K. Does Unemployment Compensation Affect Unemployment Duration? Research seminar, IZA, Bonn, 27. november.

Røed, K. Unemployment Duration, Incentives and Institutions- A Micro-Econometric Analysis Based on Scandinavian Data. Nordisk prosjektkonferanse, Oslo, 30. november.

Raaum, O. Inter-Industry Wage Differentials and Unobserved Ability: Siblings Evidence from Five Countries, EALE konferanse, Jyveskylä, Finland, september.

Raaum, O. Educational attainment in Norway: Do family resources and structure matter? ESPE konferanse, Athen, juni.

Raaum, O. Why and how wage curves differ: Evidence by union status for the United States, Great Britain and Norway”, Norges Forskningsråd programkonferanse, oktober.

Strand, J. Tax distortions, household production and black-market work, Universitet i København, Økonomisk institutt (EPRU), mars.

Strand, J. Wage and Technology Dispersion with Wage Bargaining, Seminar ved MIT, Department of Economics (macroeconomics workshop), 27. september.

Strand, J. Seminar ved Harvard University, Center for Risk Analysis, 28. september.

Strand, J. Presentasjon av arbeidet Public- and Private-Good Values of Statistical Lives: Results from a Combined Choice-Experiment and Contingent-Valuation Survey.

Strand, J. Seminar ved Resources For the Future, Washington D.C., 2. oktober.

Strand, J. Presentasjon av Public- and Private-Good Values ...

Strand, J. The Decline or Expansion of Unions: A Bargaining Model with Heterogeneous Labor, Seminar ved Stockholms Universitet, IIES, 27. november.

Strand, J. Innlegg ved HERO's konferanse på Voksenkollen, juni . Presentasjon av arbeidet ”Public- and Private-Good Values...”.

Strøm, S., Hernæs, E. og Røed, K. Pension reforms, Second International Forum of the Collaboration Projects, Tokyo, 20. mars.

Strøm, S. Probabilistic Models for Choice Behaviour; Retirement, CES Lectures, University of Munich, 27. mars.

Strøm, S. Retirement in cooperative and non-cooperative families – Pension reform and labor markets, IZA conference Berlin, 20. april.

Strøm, S. Early retirement, Pension reform and Labor markets, IZA, Berlin, Tyskland, 20. mai.

Strøm, S. When consumer choices depend on what others do – Midnight Sun Economics 2001, Tromsø, 6. august.

Strøm, S. Early retirement, economic incentives, company characteristics and social norms. Stabsseminar NHH, Bergen, 24. september.

Strøm, S. Retirement in cooperative and non-cooperative households – CHILD, Torino, Italia, 26. oktober.

Strøm, S. Winners take all – Competition in the European Union Cioccaro di Penango, Asti, 2. desember.

Sæther, E.M. Økonomisk institutt, UiO, Dr.gradsseminar: Physicians Labor Supply, desember.

Zhang, T. Conference, Fudan University, Shanghai, China, arranged by School of Economics at Fudan University and Department of Economics, Universitetet i Oslo.

Zhang, T. og Røed, K. Does Unemployment Compensation Affect Unemployment Duration? 7.-9. november.

7. Brukerrettede foredrag

Golombek, R. Miljøreguleringer av norsk treforedlingsindustri. Foredrag for "Forum for et mer miljøvennlig næringsliv", Nærings- og handelsdep, 8 .mai.

Golombek, R. Deltaker i "Forum for et mer miljøvennlig næringsliv", opprettet av Grete Knudsen, Nærings- og handelsdep, mai 2000.

Iversen, T. Helseøkonomiske aspekter ved screening for kolorektal cancer, invitert foredrag ved Norsk Gastroenterologisk Forenings årsmøte, Lillehammer 8. februar.

Iversen, T. Tilpasning av pasientlister og praksisinntekter over tid i en fastlegeordning, invitert foredrag ved Den nasjonale helseøkonomikonferansen 2001, Solstrand Fjord Hotell 7.-8. mai.

Iversen, T. Kost-/nytteanalyser styrker og svakheter som prioriteringsverktøy i helsesektoren, foredrag på avdelingsseminar for budsjett- og økonomiavdelingen, Helsedepartementet 14. mai.

Iversen, T. Evaluering av fastlegeordningen, presentasjon på Norges Forskningsråds seminar om evaluering av fastlegeordningen 23. mai.

Iversen, T. Effektevaluering. Tiltak i helsesektoren/sykehus, seminar for Finansdepartementet 20. juni.

Iversen, T. Seks års oppfølging av fastlegeforsøket, høstseminar, evaluering av fastlegereformen, Forskningsrådet 27. november.

Iversen, T. IPCC's tredje hovedrapport – noen hovedtrekk: Samfunnsvitenskap, Den tredje nasjonale konferanse om klimaforskning, Norges forskningsråd, Oslo, 30. mars.

Iversen, T. IPCC's tredje hovedrapport – noen hovedtrekk fra arbeidsgruppe 3, Seminar arrangert av Naturvårdsværket: Klimatet - förändring, effekter och åtgärder, Stockholm, 18. mai.

Hoel, M. Samfunnsfaglig energi- og miljøforskning i 1990-årene: Hva har vi lært Samram avslutningskonferanse, Hankø 7.-8. juni.

Hoel, M. Foreberedte innlegg til tre presentasjoner om effekten av differensiert arbeidsgiveravgift i regionalpolitikken, seminar arrangert av KRD, Oslo 14. juli.

Hoel, M. Norsk kvotesystem før Kyoto? Presentert for et statssekretærutvalg, arrangert av Finansdepartementet, Oslo, desember.

Kittelsen, S.A.C. Dagsseminar med National Health Service Executive office, Economics of Scope in Norwegian Hospital Production, april, HERO, Senter for helseadministrasjon, Oslo.

Kittelsen, S.A.C. Samfunnsøkonomenes forenings vårkonferanse, Empiriske studier av effektivitet i offentlig sektor, april, Samfunnsøkonomenes forening, Oslo.

Mehlum, H. Hvilken rolle spiller privat kapital for utviklingen i u-land? Komiteen for internasjonale spørsmål, Den norske kirke. 11.-12. oktober.

Røed, K. Arbeidskraftreserven i arbeidsmarkedets "utkant". Høring i Stortingets kommunalkomite, 19. februar.

Røed, K. Hvor stramt er det norske arbeidsmarkedet? eller Hvor lav kan arbeidsledigheten være i det lange løp? Foredrag på konferanse i Terrafonds, Oslo. 4. april.

Røed, K. Midlertidige eller permanente oppsigelser - En studie av ledighetsforløp for permitterte og ikke-permitterte bygget på et 'naturlig eksperiment'. Presentasjon i Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Arbeidsavdelingen. 14. juni.

8. populære framstillinger, avisartikler, debattinnlegg m.m.

Hernæs, E. m.fl. De syv pensjonssamuraier, *Økonomisk Rapport*, No. 3.

Hernæs, E., Røed, K. og Strøm, S. Fem friår for friske, *Dagens Næringsliv*, 18. mai.

Hernæs, E., Røed, K. og Strøm, S. Dyr pensjon, *Dagens Næringsliv*, 18. mai.

Kittelsen, S.A.C. Avgifter farligere enn direktivet, *Finansavisen*, 5. februar.

Kverndokk, S. Finansiering av forskning: En kommentar til Haakon Vennemo, debattinnlegg i *Økonomisk forum*, No. 4, 6.

Kverndokk, S. Intervju i *European Cleaning Journal*, juni/juli 2001.

Kverndokk, S. Taper på kutt, Intervju i *Finansavisen*, 26. november.

Mehlum, H. 'Put money in thy purse' *Økonomisk forum* 55(7) 18-20.

Moene, K.O. Når kartet ikke stemmer, *Dagens Næringsliv*, 6. januar.

Moene, K.O. Olje og fattigdom, *Dagens Næringsliv*, 3. februar.

Moene, K.O. Snevert Attac, *Dagens Næringsliv*, 31. mars.

Moene, K.O. Arbeidsgiverne mister grepet, *Dagens Næringsliv*, 28. april.

Moene, K.O. Dei rikaste gjer opprør, *Klassekampen*, 31. mai.

Moene, K.O. Palassrevolusjon på inntekstoppen, *Dagens Næringsliv*, 26. mai.

Moene, K.O. Skatt til nye venner, *Dagens Næringsliv*, 23. juni.

Moene, K.O. Suksess i Botswana, *Dagens Næringsliv*, 21. juli.

Moene, K.O. Globalisering av kollektive helsegoder, *Dagens Næringsliv*, 18. august.

Moene, K.O. Økonomisk korrupsjon, *Dagens Næringsliv*, 15. september.

Raaum, O. Flytter raskt – tjener mest, *Aftenposten*, 4. mars.

Raaum, O. Familieverdier, *Dagens Næringsliv*, 19. juni.

Røed, K. Begrenset tro på innvandring, *Aftenposten*, 20. februar.

Røed, K. Er AFP altfor god?, *Sparebankbladet*.

Røed, K. Ledighet villeder, *Finansavisen* 28. september.

Røed, K. og Strøm, S. Den beste skattelettelsen, *Dagens Næringsliv*, 24. august.

Røed, K. AFP-billett til luksusliv i frihet, *Økonomisk Rapport*, 30. august.

Strøm, S. og Røed, K. *NRK P1, Her og Nå*, 19. februar.

Strøm, S. Kontantstøtte til svart arbeid, *Dagens Næringsliv*, 12. februar.

Strøm, S. Må vi virkelig importere arbeidskraft, *LO-Aktuelt*, 9. mars.

Strøm, S. *NRK P2, Søndagsavisa*, 1. juli.

Strøm, S. Renterittet, *Dagbladet*, 15. juni.

Stiftelsen Frischsenteret

Resultatregnskap		2001	2000
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
	Note		
Driftsinntekter			
Driftsinntekter	1	<u>15 275 747</u>	<u>14 998 376</u>
Sum driftsinntekter		<u>15 275 747</u>	<u>14 998 376</u>
Driftskostnader			
Lønn og sosiale kostnader	2	10 236 072	9 494 317
Avskrivning varige driftsmidler	3	394 076	310 104
Andre driftskostnader		<u>5 061 194</u>	<u>4 747 137</u>
Sum driftskostnader		<u>15 691 343</u>	<u>14 551 558</u>
Driftsresultat		<u>-415 596</u>	<u>446 818</u>
FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Renteinntekter		444 237	347 877
Andre finanskostnader		-358	-2 974
Netto finansinntekter		<u>443 879</u>	<u>344 903</u>
Ordinært resultat		<u>28 284</u>	<u>791 721</u>
DISPONERINGER OG OVERFØRINGER			
Til fond for anvendt forskning		<u>28 284</u>	<u>791 721</u>

Stiftelsen Frischsenteret

Balanse per 31. desember		2001	2000
EIENDELER	Note		
Anleggsmidler			
Inventar og Edb-utstyr	3	707 940	627 000
Pensjonsmidler Vesta	4	643 658	247 289
Aksjer		50 000	50 000
Sum anleggsmidler		<u>1 401 598</u>	<u>924 289</u>
Omløpsmidler			
Kundefordringer		3 786 845	2 870 708
Andre fordringer		25 113	20 870
Opptjente inntekter		1 635 190	1 515 351
Forskuddsbetalte kostnader		2 000	910 254
Bankinnskudd og kontanter	6	6 892 992	6 618 386
Sum omløpsmidler		<u>12 342 140</u>	<u>11 935 569</u>
SUM EIENDELER		<u>13 743 738</u>	<u>12 859 858</u>
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Stiftelseskapital		200 000	200 000
Sum innskutt egenkapital		<u>200 000</u>	<u>200 000</u>
Opptjent egenkapital			
Fond for anvendt forskning		7 785 677	7 757 392
Sum opptjent egenkapital		<u>7 785 677</u>	<u>7 757 392</u>
Sum egenkapital		<u>7 985 677</u>	<u>7 957 392</u>
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Kompetansegjeld	5	2 786 595	2 032 863
Sum avsetning og forpliktelser		<u>2 786 595</u>	<u>2 032 863</u>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		462 056	693 571
Skyldige offentlige avgifter		978 954	832 009
Forskudd fra kunder		344 613	48 000
Tidsavgrensninger og annen kortsiktig gjeld		1 185 844	1 296 023
Sum kortsiktig gjeld		<u>2 971 467</u>	<u>2 869 603</u>
Sum gjeld		<u>5 758 062</u>	<u>4 902 466</u>
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		<u>13 743 738</u>	<u>12 859 858</u>

Oslo, den 26. april 2002

I styret for Stiftelsen Frischsenteret

Steinar Strøm
Styrets leder

Olav Bjerkholt

Rolf Golombek

Sverre Munck

Atle Seierstad

Gunvor Strømsheim

Erik Hernæs
Daglig leder

Stiftelsen Frischsenteret

Noter til regnskapet 2001

Generelt

Stiftelsen Frischsenteret (tidligere SNF - Oslo) ble fisjonert fra SNF med virkning fra 1.1. 1999.

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i overensstemmelse med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Forskningstjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler avskrives som hovedregel lineært over antatt økonomisk levetid. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Opptjente ikke mottatte inntekter balanseføres. Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Regnskapsføring av pensjonskostnader skjer i samsvar med Foreløpig Norsk RegnskapsStandard for Pensjonskostnader. I henhold til denne standarden er de kollektive pensjonsordninger behandlet som ytelsesplaner. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser for ytelsesplaner beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv. Pensjonsmidlene er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen.

Note 1 Driftsinntekter

Driftsinntekter inkluderer inntekter fra Japan. For dette prosjektet er det inngått terminkontrakt for 80% av inntektene med gjennomsnittskurs lik 7,97. Inntekter på terminforretningen er inntektsført på prosjektet og inkluderes i driftsinntektene.

Note 2 Lønnskostnader, godtgjørelser, antall ansatte

	2001	2000
Lønn og feriepenger	8 284 615	7 302 384
Arbeidsgiveravgift	1 263 026	1 109 835
Kompetanseavsetning	762 269	529 875
Styrehonorar	74 000	71 000
Pensjonskostnad	(42 525)	407 639
Refusjon sykepenger	(176 196)	(37 014)
Andre refusjoner	(72 364)	
Andre sosiale kostnader	143 247	110 598
Sum	<u>10 236 072</u>	<u>9 494 317</u>

Stiftelsen Frischsenteret

Ytelser til ledende personer / godtgjørelser

	<u>Daglig leder</u>	<u>Styret</u>
Lønn	637 761	
Styrehonorar		74000
Andre ytelser	63 468	
Utgifter til pensjonsforpliktelse	123 073	

Revisor

Revisjonshonoraret for 2001 utgjør kr 50.000. Det er kostnadsført kr 0 i øvrig bistand fra revisor.

Ansatte

Selskapet hadde i gjennomsnitt 36 antall ansatte i 2001, antall årsverk i 2001 utgjorde 19.

Lån til ansatte utgjør per 31.12.01 kr 12.100

Note 3 Anleggsmidler

	<u>Inventar</u>	<u>Edb- utstyr</u>	<u>Sum</u>
Kostpris 1.1.2000	61 271	1 658 673	1 719 944
Tilgang i året	106 087	368 929	475 016
Avgang i året	0	0	0
Anskaffelsekost 31.12.99	167 358	2 027 602	2 194 960
Akkumulerte avskrivninger 1.1.2000	2 271	1 090 673	1 092 944
Årets ordinære avskrivninger	40 397	353 679	394 076
Akkumulerte avskrivninger 31.12.2000	42 668	1 444 352	1 487 020
Bokført verdi 31.12.2000	124 690	583 250	707 940
Avskrivningssatser ordinære avskr.	30 %	30 %	

De ordinære avskrivningene foretas etter lineært prinsipp.

Note 4 Pensjonspremiefond / pensjonsforpliktelser

Ved fisjonen ble Stiftelsen Frischsenteret godtgjort for en beregnet andel av innestående pensjonsmidler som ikke kunne splittes på den enkelte lønnstaker i Vesta på kr 457.512. Kredittilsynet har godkjent denne delingen.

Stiftelsens netto innestående pensjonsmidler er beregnet til 643.658 av aktuar per. 31.12.01

Grunnlaget for beregningen av årets pensjonskostnad for ytelsesplanene er basert på antall opptjeningsår, lønnsnivå samt følgende forutsetninger:

Diskonteringsrente	7,00 %
Årlig lønnsvekst/økning i G	3,30 %
Årlig regulering av pensjoner	2,00 %
Avkastning på pensjonsmidler	7,00 %
Fratredelseshyppighet	2,00 %

Antall personer som omfattes av ordningen	15
Pensjonister	0

Stiftelsen Frischsenteret

Periodens pensjonskostnad fremkommer slik:	2001	2000
<i>Ytelsesplaner:</i>		
Nåverdien av årets opptjening	403 038	362 221
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	175 540	155 933
Beregnet brutto pensjonskostnad	578 578	518 154
Estimert avkastning på pensjonsmidlene	-164 035	-163 329
Resultatførte estimatendringer og avvik		
Netto pensjonskostnad	414 543	354 825
Arbeidsgiveravgift	58 451	83 960
Netto pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift	472 993	438 785
Pensjonsforpliktelser/-midler i balansen fremkommer slik:		
Brutto pensjonsforpliktelser 01.01	2 745 768	2 023 562
Brutto pensjonsforpliktelser pr 31.12	3 086 292	2 745 768
Pensjonsmidler pr 01.01	2 993 057	2 143 315
Pensjonsmidler pr 31.12	3 716 530	2 993 057
Ikke resultatførte estimatendringer	13 420	
Netto pensjonsmidler pr 31.12	<u>643 658</u>	<u>247 289</u>

Note 5 Kompetansegjeld

Kompetansegjeld er opptjent tid til kompetanseoppbygging for forskerne og forskningssjef per 31.12.2001 vurdert etter gjeldende lønnssetninger inkludert arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader. Tiden kunne også vurderes til alternativ-verdi, det vil si det samlede inntektsbortfall ved uttak av kompetansetiden.

Denne alternativ-verdien er per 31.12.2000 beregnet til er kr 4.194.376

Note 6 Bankinnskudd

Bundet bankinnskudd på skattetrekkkonto utgjør per 31.12.01 kr. 416.926

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Sosialøkonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

**Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
Fax: 22958825
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no**